

Öğretmen Okullarının tarihçesi

Öğretmen Okullarının 111. kuruluş yıldönümü dolayısıyla 16.Mart.1959 günü Bolu Erkek Öğretmen Okulu Meslek Dersleri Öğretmeni ve Eğitim Şefi Cavit Binbaşıoğlu'nun adı geçen Okuldaki törende yaptığı konuşmayı sütunlarımıza alıyoruz.

Cavit Binbaşıoğlu

Sayın misafirlerimiz, kıymetli arkadaşlarım ve sevgili öğrenciler,

Bugün, "tanrı Sanatı" olarak vasıflandırılan "öğretmenlik" mesleğinin memleketimizde bir "meslek" olarak tanınışının, Öğretmen okullarının kuruluşunun 111. yıl dönümüdür. Bu mutlu gün milletimize kutlu olsun.

Öğretmenlik, insanlık kadar eski bir meslektir. Çocu-

ğunu yetiştiren, her Ana Baba, aslında, bir Öğretmendir; fakat bunun için gerekli bilgi ve tekniğe sahip insanların yetiştirilmesi lüzumu, tarihte, geç anlaşılmış gerçeklerden biridir. Bu, herşeyden önce, İlköğretimin mecburî ve meccanî olması fikri kafaları sardıktan herkesçe iyice anlaşılğıktan sonra kabul edilmiş bir fikirdir. Bu, dünyada da, bizde de, böyle olmuştur.

Sonra, Cemiyetin normal çalışması için, onu teşkil eden fertlerin, çok iyi yetiştirilmiş olması gerekir. Bu olmadıktan sonra, çıkarılacak kanunlar, ne kadar mükemmel hazırlanırsa hazırlansın, büyük bir fayda sağlayamaz Nitekim bu, tarihimizde de böyle olmuştur.

1839 da ilk anayasa hükmünde olan Koca Kaşit Paşanın hazırladığı ve Padişah Abdülmecit'in kabul ettiği "Gülhane Hattı Hümayunu" ile toplum düzenimizde birçok değişiklikler yapılmak istemiş ve bununla ilgili birçok esaslar dünyaya ilân edilmişti. Bununla, artık, her işin yolunda gideceği sanılıyordu; fakat aradan 6 sene geçtikten sonra, 1845 te, Maarif işlerine gereği gibi yer ve önem verilmeden işlerin yolunda gitmiyeceği hakikati anlaşılmış ve Padişah Abdülmecit ümitsizliğe düşe-

rek, derin üzüntüsünü, o zamanki vekiller heyetine açıklamak zorunda kalmıştı. Devlet, henüz, modern nizama uydurulmak istenen teşkilâtı çevirecek bilgili memurlara bile sahip değildi. İşte, bu ihtiyacı gidermek için yeni okullar açıldı. Orta dereceli bir okul olan rüştiyelerin açılması da, o zaman, yeni girişilen teşebbüslerdendi. Mektepler, bir Umum Müdürlüğe bağlı idi. Başında da Kemal Efendi adında bir zat vardı. "Rüştiye mekteplerinin kurulmasından 6 ay sonra öğrencilerinden 20 kadar çocuğun imtihanları, Meclisi Maarifi Umumiyede yapılmış ve pek beğenilmişti.

Bu sonuç, padişaha da duyurulmuştu. Abdülmecit, imtihanda hazır bulunmak istemiş ve Babıâliye gelerek Meclisi Ahkâmı Adliye odasında, Vükelâ Heyetiyle birlikte, o çocukların tekrar imtihan edilmelerini dinlemişti. Padişah imtihandan memnun kaldığını, öğrencilere ve öğretmenlere gösterdiği ilgi ile belirttiği gibi, Kemal Efendi'nin «Müdürlük» ünvanını da Meclisi Umumiye Nazırlığına çevirmişti." Padişah, rüştiye mekteplerine yakın ilgi gösteriyordu. Rüştiyelerin sayısı çoğalınca bu okullara öğretmen yetiştirmek ihtiyacı da şiddetle kendini hissettiriyordu. İşte, ilk olarak,

1848 de 16 Mart perşembe günü Darülmuallimin (Öğretmen Okulu) açıldı İlk müdürü Cevdet Paşadır, İlk öğretmeni de Yahya Efendidir Okulun gerek adından, gerekse o gün yayınlanan resmî tebliğden, okulun derecesi hakkında bir bilgi edinilememektedir; fakat, kuruluş gayesine göre, çeşitli okullara, bilhassa, bugünkü ortaokul karşılığı olan rüştiyelere öğretmen yetiştirdiği için, bunun, «Orta öğretmen okulu» olduğu kuvvetle tahmin olunabilir.

Öğretmen okullarının kuruluşunu hazırlayan sebepleri ve ilk öğretmen okulunun kuruluşunu böylece belirttikten sonra tarihî gelişimini şöyle inceleyebiliriz.

Darülmualliminin açılmasından bir müddet sonra, rüştiyelerin çoğaltılması yoluna gidildi; 15 i Rumelide, 7 si Anadolu da, 3 ü Adalarda olmak üzere, Vilâyetlerde 25 okul açılmasına irade çıktı (1852). Daha sonra, kız rüştiyelerinin açılmasına başlandı (1858). Rüştiyelerin sayısı artırılırken, bir yandan da, sıb-

yan mekteplerinin (bugünkü ilkokulların) çoğaltılmasına başlandı. Bu okullara öğretmen yetiştirecek bir öğretmen okuluna da ihtiyaç vardı.

1868 de İptidai Darülmualli-
mini (yani Erkek İlköğretmen
Okulu) açıldı. Bundan iki yıl
sonra (1870 de) de, kız ilk-
okul ve rüştiyelerine öğret-
men yetiştirmek üzere, Darül-
muallimat (yani Kız İlkög-
retmen Okulu) açıldı.

• Bu sıralarda, (1869 da)
Maarif nazırı Saffet Paşa za-
marında “Umumi Maarif Ka-
nunu” mânasına gelen: “Maa-
rifi Umumiye Nizamnamesi”
yayınlandı. Bu kanuna göre,
İstanbulda büyük bir öğret-
men okulu kurulacak ve 3
kısım bulunacaktı. Bunun
birinci kısmı Rüştiyeye, ikinci
kısmı idadiye üçüncü kısmı
da sultaniyeye öğretmen ye-
tiştirecekti. Ayrıca her kısım,
«ulüm» ve «edebiyat» kollarına
ayrılacaktı. Rüştiye kısmının
öğrenim süresi üç, idadiye
kısmının iki Sultanî kısmının
ki 3 yıldır. Nizamnameye göre,
Darülmuallimini Sıbyan, yani
ilköğretmen okulu da büyük
Darülmuallimine bağlanmıştır.
Bu, çeşitli derecelere öğretmen
yetiştiren kurumlar arasında bir
görüş birliğinin sağlanmasını
tazammum etmekedir. Gene
bu ö eml. belgede: “Darül-
muallimde tahsil etmiş olan
muallimlerin mekâtibi umu-
miyeye muallim olmak için
sairlerine hakkı rüçhanı ola-
caktır.” denilmek suretiyle
öğretmenliğine bir “meslek”
olduğu resmen kabul edilmiş
bulunmaktadır.

Bundan sonra, öğretmen

okullarımızın sayısı bazan çoğalıp, bazan azalarak, bazan islahat teşebbüslerine girişilerek Cumhuriyet devrine gelinmiştir. 1923-24 ders yılı başında öğretmen okullarımızın sayısı, 7.si kız, 13.ü erkek olmak üzere, 20 idi. Okuyan öğrenci sayısı da 3990 idi. Öğretmen okulları Vilâyet bütçeleri ile idare olunuyordu; 1924 yılından itibaren devlet bütçesine bağlandı. Cumhuriyetin kurulmasından sonra, devletin başaracağı çok işler vardı. İnkilâpları yaymak, cahilliği gidermek en mühim işlerdendi. Bunlar için çeşitli teşebbüslere geçildi. Bu arada, 1924-25 ders yılında öğretmen okullarının sayısı 25 e yükseldi. 1928-35 yılları arasında Büyük Atatürk'ün önderliği ile 12000 öğretmen, 3 milyon vatandaşı, Millet Mekteplerinin A,B dersanelerinde okuttular. Dünyada, belki ilk defa, bir Reisicumhur "Başöğretmen" sıfatıyla bu çalışmalarını takibetti. Böylece, memleketimizde okur yazar nisbeti % 25 e yükseldi.

Bir ara (1927-28 de) De-

nizli ve Kayserinin Zincidere köyünde birer köy Muallim Mektebi açıldı. Bunlar muvafak olsaydı sayıları daha da çoğalacaktı. Fakat, Zincidere'deki 1932, Denizli'deki 1933 de kapatıldı. Büyük ihtiyacımıza rağmen, geçirdiğimiz ekonomik sıkıntıların okullarımızın sayısı gittikçe azaldı. 1935-36 da 12 ye kadar düştü.

1935-36 dan itibaren öğretmen yetiştirmede yeni teşebbüslere geçildi. 3238 sayılı kanunla Eğitim kursları açıldı. Askerliğini çavuş ve onbaşı olarak yapmış olanlar 6 aylık bir kurstan geçirilerek köylere gönderildi. Bunlar, köy okullarının ilk üç sınıfının eğitim ve öğretimi ile görevlendirildiler. Daha sonra (1940 yılında) -1937 de açılan İzmir Kızılcıllu, Eskişehir Çifteler'de açılan Köy Öğretmen Okullarının çalışmalarının müsbet şekilde gelişmesi üzerine -3803 sayılı kanunla Köy Enstütüleri açıldı. Bu okulların sayısı, kısa zamanda 20 ye, bir müddet sonra 21 e çıkarıldı. Fakat, memleketimizin öğretmen ihtiyacı, bir türlü giderilemiyordu.

(Devamı Var)

Son beş altı sene içinde, öğretmen yetiştirmek için, öğretmen okullarının sayısı yeniden artmaya başladı. Her yıl 4-5 vilâyetimizde yeni öğretmen okulları açılıyor.

1954 te 6234 sayılı kanunla Köy Enstitüleri ile Öğretmen Okulları «İlköğretmen Okulları» adı altında birleştirildi.

Bugün memleketimizde : 1 Yüksek Öğretmen Okulu (İstanbul'da) 4 Eğitim Enstitüsü (İstanbul, Ankara, Balıkesir, Bursa'da), 2 Teknik Öğretmen Okulu (Ankara'da : 1 i kız 1 i erkek), 52 İlköğretmen okulu (Yurdun muhtelif yerlerinde), 1 Ticaret Öğretmen Okulu (Ankara'da) vardır. Bu arada, bugünkü tatbikatına göre, Üniversitelerimiz de öğretmen yetiştiren kurumlarımız arasında sayılabilir.

Bugün öğretmen okullarımızda 18000 i yatılı, 2000 i gündüzlü olmak üzere, 20000 öğrenci okumaktadır. Okuma çağındaki çocukların % 70 e yakını okula kavuşmuştur. Okuma yazma bilenlerin sayısı % 50 ye yaklaşmıştır. Bu mes'ut neticeye ulaşmada öğretmen okullarına verdiğimiz emeklerin payı büyüktür.

Biraz da okulumuzun (Bolu Erkek İlköğretmen Okulu'nun) tarihçesinden bahsetmek isterim.

Bolu'da ilk öğretmen okulu, 1914 te açılmıştır. Öğrenciler bugünkü polis merkez karakolunun bulunduğu binanın tamamında ders görür bugünkü Gazi-paşa okulunu da yatakhane olarak kullanırlardı. İlk müdürü Hilmi Efendi, ikinci müdür Rahmi Bey, üçüncü müdür de Zeki Beydi. 1917 de hiç mezun verememek şanssızlığına uğramış ve okul kapatılmıştır.

Bundan sonra, 1928 de, bir de Kız Öğretmen Okulu açılmıştır. İlk müdürü

Fazlı Bey, ikinci müdürü de Osman Beydir. Öğretmenleri de Ağâh Bey, Ahmet Konuk Bey, Hâmit Bey, İrfan Alicioğlu Bey, Vasfi Çobanoğlu Beydir. İki defa mezun vermiştir. İlk mezunu 40 tır ikinci mezun tesbit edilememiştir. Okul 1932 yılında kapatılmıştır.

(1952 de İzmir Kızılçullu köy enstitüsü de Bolu'ya nakledilmiş ve şehrimiz yeniden bir Kız Öğretmen Okuluna kavuşmuştur.)

1. Şubat 1944'te buradaki eski orta okulun depremde yıkılması üzerine 1945-46 da inşa edilen ve orta okul olarak yapılan bu binada, 1948-49 ders yılında, Öğretmen Okulu yeniden açıldı. İlk öğrencileri Çapa Öğretmen okulunun resim, müzik, beden eğitimi seminerlerinden gelen öğrencilerdir. Bugüne kadar 437 mezununu İrfan ordusuna katmıştır. Bugün 150 yatılı, 85 gündüzlü olmak üzere 235 öğrencimiz büyük vatan vazifesine hazırlanmaktadır.

Bizi bugünlere ulaştıran ilk öğretmenimiz Yahya Efendiden bu yana gelmiş ve geçmiş bütün öğretmen ve idarecilerimizi minnet ve şükran duyguları ile anar hepinizi saygı ile selâmlarım.

(S O N)